

KWIECIEŃ 2022



„Monitor Chiny-Bałkany” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktualnymi stosunkami bilateralnymi państw Półwyspu Bałkańskiego z Chinami ze szczególnym naciskiem na współpracę w ramach formatu 17+1 oraz inicjatywy Pasa i Szlaku.

MGR PRZEMYSŁAW CIBOREK

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet ŁÓDZKI

MONITOR CHINY-BAŁKANY

KWIECIEŃ 2022

DOSTAWA CHIŃSKIEGO SPRZĘTU WOJSKOWEGO DO BELGRADU

Dostawy obejmowały baterie pocisków średniego zasięgu FK-3 w ramach postanowień z 2019 r., zwieńczonych kontraktem w 2020 r., zakładającego również dostawę wojskowych dronów CH-92 produkcji China Aerospace Science and Technology Corporation. Aleksandar Vučić podkreślił, iż Serbia nie będzie już „chłopcem do bicia”, niebezpośrednio odnosząc się do interwencji NATO w II połowie lat 90 XX w., której skutkiem była późniejsza autonomia Kosowa.

I. STOSUNKI BILATERALNE

8 kwietnia: Rumunia planuje ograniczenie eksportu koncentratu miedzi do Chin. Rząd w Bukareszcie planuje budowę zakładu przetwarzania koncentratu miedzi wydobywanego w kopalni w Górach Zachodniorumuńskich. Obecnie produkcja tego surowca eksportowana jest głównie do Chin. Rumuński minister gospodarki Florin Spataru wyraźnie podkreślił, iż rynek europejski również potrzebuje tego surowca, wobec powyższego planowane są rozmowy z Komisją Europejską, aby ograniczyć jego sprzedaż poza UE.

8 kwietnia: grecki oddział Bank of China będzie pośredniczyć w rozmowach biznesowych. Nowością w portfolio greckiego oddziału Bank of China, który rozpoczął swoją działalność w 2019 r., będzie usługa tzw. *matchmakingu*, czyli „kojarzenia” ze sobą instytucji biznesowych w celu podjęcia współpracy dwustronnej. Lokalny oddział BoC podkreśla, iż głównym polem zainteresowania w pierwszej fazie wprowadzenia powyższego projektu w życie będzie sektor energetyczny. Dyrektor lokalnego biura banku Li Shuiping podkreślił, iż BoC chce być częścią greckiej ekspansji w zakresie zielonej energii, ale także infrastruktury.

11 kwietnia: dostawa chińskiego sprzętu wojskowego do Serbii. Oficjalnej prezentacji sprzętu dokonano 30 kwietnia. Sprawa jest kontrowersyjna, ze względu na napięcia w regionie związane z agresją wojsk rosyjskich na Ukrainie (zob. kom.).

12 kwietnia: nowe władze chińsko-bułgarskiego stowarzyszenia przyjaźni. Stowarzyszenie, które funkcjonuje w stosunkach bilateralnych jako katalizator

współpracy dwustronnej podczas walnego zebrania ustanowiło nowe kierownictwo. Prezydentem stowarzyszenia został Tian Changchun (były ambasador ChRL w Albanii i Armenii), wiceprezydentem Lin Wenshuang (prodziekan szkoły języków obcych i kultur europejskich na Beijing Foreign Studies University) a Tian Shihong (zastępca sekretarza pekińskiego Stowarzyszenia Promocji Kultury oraz Handlu) został wybrany sekretarzem generalnym stowarzyszenia przyjaźni.

13 kwietnia: Dong Xiaojun udzielił obszernego wywiadu nt. stosunków Chin z UE i Ukrainą. Chiński dyplomata udzielił obszernych informacji dotyczących potencjalnego wpływu rosyjskiej napaści na Ukrainę na stosunki Chin z UE oraz wyjaśnił postrzeganie kryzysowej sytuacji w Europie przez Pekin (zob. kom.)

14 kwietnia: grecki minister spraw zagranicznych wzywa Chiny do ściślejszej współpracy z Rosją w sprawie Ukrainy. Nikos Dendias podkreślił, iż „gdyby Chiny sobie tego życzyły, to mogłyby mieć duży wpływ na sytuację na Ukrainie”. Taki komentarz greckiego szefa dyplomacji odnoszący się do stanowiska Chin w kwestii rozwiązania konfliktu w Europie świadczy o przepracowanym przez Pekin rachunku zysków i strat, zarówno pod względem politycznym jak i gospodarczym.

25 kwietnia: ambasador ChRL w Grecji: istnieją ogromne możliwości rozwoju stosunków grecko-chińskich. Xiao Juncheng został szefem chińskiej misji dyplomatycznej w marcu 2022 roku. Zwrócił uwagę, iż podczas wizyty przewodniczącego Xi Jinpinga wzmocniono partnerstwo strategiczne, co stanowiło wolę polityczną do intensyfikacji współpracy gospodarczej. Ambasador ChRL na początku swojej misji wskazał na możliwość wzrostu eksportu greckich oliwek, wina oraz produktów mlecznych. Wskazano również na możliwości rozwoju dwustronnej współpracy turystycznej, niemniej należy wskazać, iż sektor turystyki w Grecji ponownie ucierpi ze względu na skutki pandemii COVID-19 w Chinach a także drastyczny spadek turystów Federacji Rosyjskiej. Wobec powyższego, w stosunkach bilateralnych trwa poszukiwanie alternatywy, która zrekompensuje powyższe straty a tą, jak się obecnie wydaje, będzie zwiększony chiński import produktów rolnych z Grecji.

27 kwietnia: amb. Dong Xiaojun spotkał się z szefem bułgarskiego resortu rolnictwa. Spotkanie chińskiego ambasadora z Ivanem Ivanovem dotyczyło poszerzenia pragmatycznej współpracy w dziedzinie rolnictwa. Dong wyraził nadzieję, iż obie strony będą współpracować w celu dalszego promowania tzw. „stref demonstracyjnych” dla współpracy rolnej Chiny-EŚW. Należy przy tym podkreślić, iż zasadniczo postulaty strony chińskiej w ramach formatu

współpracy obchodzącego swoje dziesięciolecie nie zmieniły się, co może wskazywać na ewidentny brak efektywności – szczególnie jeśli chodzi o eksport produktów rolnych regionu EŚW do Chin.

27 kwietnia: ośrodki z Chin i Rumunii rozpoczynają współpracę w zakresie leczenia nowotworów. Dwa ośrodki badawcze nad nowotworami z prowincji Yunnan i rumuńskiego okręgu Temesz podjęły współpracę w zakresie diagnostyki molekularnej, medycyny regeneracyjnej, immunoterapii i zaawansowanym leczeniu raka. Placówki te zostaną wsparte naukowo przez uniwersytety pochodzące z ww. jednostek administracyjnych. Porozumienie zostało zawarte w trakcie wideokonferencji.

27 kwietnia: rozpoczęła się modernizacja elektrociepłowni Pljevlja. Czarnogórska elektrociepłownia o mocy 210 MW, wytwarzająca 40% całkowitej energii elektrycznej w kraju zostanie zmodernizowana, aby zmniejszyć emisje gazów cieplarnianych zgodnie z normami UE. Wykonawcą projektu jest chińskie Dongfang Electric International Corporation a wartość inwestycji to 73 mln EUR.

STOSUNKI USA-ROSJA-CHINY-UE NA BAŁKANACH

1 kwietnia: Szczyt Chiny-UE – zbieżne cele, inne priorytety. Według Charlesa Michela, dla UE najwyższym priorytetem jest powstrzymanie wojny i ochrona narodu ukraińskiego. UE wezwała Chiny do przyjęcia bardziej aktywnej roli w kwestii zakończenia konfliktu militarnego oraz zaniechania „przymykania oczu” na łamanie przez Rosję prawa międzynarodowego. Wang Lutong, dyrektor ds. Europejskich chińskiego MSZ w podsumowaniu rozmów toczonych przez Xi Jinpinga i Li Keqiangą z władzami UE, nie odniósł się do kryzysu w Europie, skupiając się na komentarzu do „pozytywnej oceny Charlesa Michela i Ursuli von der Leyen dla postępów współpracy chińsko-europejskiej”. Chiński premier w notatce medialnej stwierdził lakonicznie, iż obie strony „wymieniły poglądy na temat kryzysu w Ukrainie”, co jest dalekie od oczekiwań europejskiej dyplomacji w kwestii chińskiego zaangażowania w rozwiązanie konfliktu.

4 kwietnia: Aleksandar Vučić wygrał wybory prezydenckie w Serbii. W kontekście stosunków z Chinami, polityka zagraniczna uzyskującego reelekcję serbskiego prezydenta jest skupiona głównie na zacieśnianiu współpracy z Pekinem, co z dużą dozą prawdopodobieństwa będzie charakteryzować drugą kadencję Aleksandara Vucicia na tym stanowisku. Xi Jinping odbył rozmowę telefoniczną z serbskim prezydentem, aby pogratulować reelekcji.

6 kwietnia: chińskie media odnotowały incydent związany z ambasadą Rosji w Bukareszcie. Incydent dotyczył próby staranowania bramy wjazdowej rosyjskiej placówki dyplomatycznej w Rumunii, w wyniku której kierowca samochodu poniósł śmierć na miejscu. Chińskie media odnotowały rosnący antagonizm społeczeństwa rumuńskiego wobec ataku wojsk rosyjskich na terenie Ukrainy. Rosyjski ambasador w Rumunii powyższy incydent nazwał atakiem terrorystycznym.

19 kwietnia: misja dyplomatyczna ChRL w EŚW marginalizuje wybrane państwa Półwyspu Bałkańskiego. Na czele chińskiej delegacji stanęła Huo Yuzhen, specjalny przedstawiciel chińskiego MSZ ds. współpracy Chiny-EŚW. W przeszłości pełniła ona funkcję ambasadora ChRL w Rumunii. Co ciekawe, Rumunia – podobnie jak większość państw Bałkanów – nie znalazła się w planach europejskiego tournée. Chińska delegacja złożyła wizyty w Czechach, Słowacji, Chorwacji, Słowenii, Estonii, Łotwie, Polsce oraz na Węgrzech. Jak stanowi w komunikacie, jej oficjalnym celem było „dokładne wyjaśnienie relacji między Rosją a Chinami”. Wydaje się, iż w obliczu rosnącego ostracyzmu dyplomatycznego skierowanego w kierunku Moskwy oraz niepisanego wsparcia Pekinu, delegacja miała na celu ocenę nastrojów wobec Chin w państwach o najbardziej sceptycznym podejściu do Rosji.

29 kwietnia: Rumunia doświadczyła zmasowanego cyberataku ze strony Rosji. Rumuński rząd potwierdził, iż strony internetowe należące do instytucji publicznych zostały zaatakowane przez rosyjską grupę hakerską Killnet. Ataki typu DDoS spowodowały wielogodzinną awarię serwisów rządowych. Minister obrony Rumunii Vasile Dincu podkreślił jednak, iż ataki tego typu nie są nowością i nie można wpisywać ich w kontekst aktywności militarnej rosyjskiej armii na Ukrainie.

30 kwietnia: Geoffrey Pyatt zakończył misję dyplomatyczną w Grecji. Ambasador USA w Grecji po ustąpieniu z posady w Atenach, zostanie asystentem sekretarza ds. Energii USA. Pyatt planuje rozwój amerykańsko-greckich projektów energetyki. Co ciekawe, wcześniej w tym miesiącu rozwój projektów energetycznych z Grecją zapowiedziała również strona chińska, przy okazji rozwoju wspomnianej wcześniej działalności lokalnego biura Bank of China.

30 kwietnia: Rosja wstrzymuje eksport gazu do Bułgarii. Sofia miała nie spełnić żądań Moskwy w kwestii opłat dostaw gazu w rublach, w wyniku czego Bułgaria została pozbawiona dostaw rosyjskiego paliwa z początkiem maja 2022 r. Z podobnych względów rosyjski gaz nie jest również dostarczany do Polski.

KOMENTARZ

1. Wywiad z ambasadorem ChRL w Bułgarii dotyczący m.in. chińskiej percepcji wojny na Ukrainie dostarcza ciekawych wniosków. Po pierwsze, z wypowiedzi Dong Xiaojuna można wysnuć wniosek, iż Chiny negują wpływ rosyjskiej agresji na Ukrainie na stosunki pomiędzy Brukselą a Pekinem. Jest to wynikiem niepisanego poparcia dla strony rosyjskiej – a w każdym razie – braku zdecydowanego potępienia działań Moskwy na Ukrainie. Dong powiedział, iż zarówno Chiny jak i UE mają rozległe wspólne interesy, które nie są „ukierunkowane”, zależne ani podporządkowane stronom trzecim. Ambasador Chin podkreślił, iż chińska polityka wobec UE pozostaje stabilna, odporna na zawirowania międzynarodowe i nie zmieni się z powodu tego „tymczasowego wydarzenia”. Nadmienił również, iż konsensus w stosunkach Chin z UE jest znacznie szerszy niż różnice, które dzielą obie strony, toteż powinny one zostać skupione na działaniach utrzymujących światową stabilność systemu gospodarczego oraz „endogennej, dwustronnej współpracy”.

Odnosząc się bezpośrednio do kwestii wojny na Ukrainie, Dong przedstawił chińskie stanowisko na arenie międzynarodowej w aspekcie „stanowczego podtrzymania uczciwości i sprawiedliwości” a także kwestii samostanowienia, poszanowania integralności terytorialnej i ochrony suwerenności państwa. W tej kwestii Pekin podkreśla prymat Karty Narodów Zjednoczonych, jeśli chodzi o kwestie prawa międzynarodowego, co z kolei implikuje potrzebę rozwiązywania sporów w oparciu o pokojowy dialog i negocjacje.

Proponowane stanowisko Chin ws. Ukrainy sugeruje, iż powinna stać się ona państwem pomostowym między Wschodem a Zachodem a nie „miejscem wielkiej gry mocarstw”. Skłania się to *de facto* do akceptacji retoryki rosyjskiej, która dążyła do zachowania neutralnego statusu Ukrainy w kontekście potencjalnego włączenia Kijowa w struktury UE i NATO. Dong Xiaojun wezwał społeczność europejską do zaniechania „przerysowywania linii podziału” między Wschodem a Zachodem, implikując tym samym, iż Ukraina od zawsze pozostawała pod wpływami Moskwy, a obecne działania USA i NATO zamiast skupiać się na nawiązaniu dialogu z Rosją, skupione są na „nowej zimnej wojnie”.

Ambasador ChRL w Bułgarii odniósł się również do zarzutów społeczności międzynarodowej w stronę Pekinu a powiązanych bezpośrednio z kwestią

Tajwanu. Dong odrzucił retorykę porównania kwestii tajwańskiej i ukraińskiej, twierdząc, iż istnieje między nimi zasadnicza różnica. Według chińskiego dyplomaty, Tajwan jest niezbywalną częścią terytorium Chin a Ukraina jest suwerennym państwem. Ludzie, którzy podkreślają zasadę suwerenności Ukrainy, ale podważają suwerenność i integralność terytorialną Chin zostaną oskarżeni o stosowanie „podwójnych standardów”. Dong Xiaojun określił „politykę jednych Chin” jako powszechnie uznaną normę regulującą stosunki międzynarodowe i bez względu na pozostałe wydarzenia międzynarodowe, nikt nie będzie w stanie powstrzymać ogólnego trendu, „że Tajwan ostatecznie na pewno powróci do ojczyzny i nikt nie może uratować sił niepodległości Tajwanu przed ostatecznym upadkiem”.

Podsumowując, Dong Xiaojun odniósł się również do kwestii braku nałożenia przez Pekin sankcji na Moskwę. Według chińskiego dyplomaty, sankcje uznane są za „nie podstawowy i nieskuteczny” sposób rozwiązywania problemów. Same Chiny są przeciwne jednostronnym sankcjom, które nie mają podstaw w prawie międzynarodowym i nie są autoryzowane przez Radę Bezpieczeństwa ONZ. W szerszym kontekście, decyzja Chin o braku nałożenia sankcji na Rosję, według ambasadora, miała być zbieżna z większością sceny międzynarodowej, bowiem spośród 190 państw członkowskich ONZ, ponad 140 nie uczestniczyło w nałożeniu sankcji wobec Rosji.

2. Niejasne intencje Rosji co do dalszych działań wojennych na Ukrainie oraz wzrost napięć w Naddniestrzu tworzą niebezpieczne środowisko, w szczególności w regionie Bałkanów, do ewentualnego rozwoju konfliktu. W tych warunkach, Chińska Republika Ludowa zdecydowała się na dostarczenie Serbii przeciwlotniczych systemów rakietowych. Czy Chiny oraz Serbia chcą jedynie podkreślić swoje strategiczne partnerstwo poprzez demonstrację współpracy w zakresie militarnym, czy też jest to część większej całości budującej przyszłość Chin w Europie?

Rzecznik chińskiego MSZ, Zhao Lijian przekazał informację, iż dostawy sprzętu wojskowego wpisują się w roczny harmonogram współpracy wojskowej obu państw, która „nie jest skierowana przeciwko żadnej ze stron trzecich i nie ma nic wspólnego z obecną sytuacją”. Dostawy obejmowały baterie pocisków średniego zasięgu FK-3 w ramach postanowień z 2019 r., zwieńczonych kontraktem w 2020 r., zakładającego również dostawę wojskowych dronów CH-92 produkcji China Aerospace Science and Technology Corporation. Baterie FK-3 są eksportową wersją chińskiego systemu rakiet ziemia-powietrze, znanego w Chinach jako HQ-22, który wszedł do wyposażenia Chińskiej Armii Ludowo-Wyzwoleńczej (ChAL-W) w 2017 r. System ten porównywany jest do amerykańskich rakiet Patriot oraz rosyjskich systemów S-300.

Wartym podkreślenia jest fakt, iż ChAL-W do transportu systemów raketowych użyła sześciu samolotów Xi'an Y-20, które w ciągu dwóch dni dostaw wykonywały loty nad terytorium dwóch państw NATO – Bułgarii i Turcji, aby ostatecznie wylądować w bazie lotniczej serbskich sił powietrznych Batajnica (gm. Zemun, Belgrad). Inne źródła podają, iż chińskie samoloty wojskowe wylądowały bezpośrednio na lotnisku Nikoli Tesli w Belgradzie. Co ciekawe, Prezydent Aleksandar Vučić miał być rozczarowany faktem, iż kraje NATO odmawiają wykorzystania ich przestrzeni powietrznej na dostawę sprzętu wojskowego z Chin, niemniej ostatecznie zarówno Sofia jak i Ankara zgodziły się na przeloty. Ponadto, z obserwacji osób zainteresowanych tematem wynika, iż samoloty należały do 13. Dywizji Transportowej 37. Pułku Lotniczego Sił Powietrznych ChAL-W stacjonujących w Kaifeng (prow. Henan). Według ekspertów, powyższa aktywność stanowiła „demonstrację siły” chińskiej armii, mającą ukazać jej globalny zasięg i możliwości, szczególnie w obliczu toczącego się w Europie konfliktu militarnego.

W tym kontekście należy zwrócić uwagę na postawę Waszyngtonu. Stany Zjednoczone w przeszłości zwróciły się do władz w Belgradzie, aby nie dokonywała zakupu chińskich systemów raketowych, a skupiły się na unowocześnieniu własnej armii sprzętem o zachodnich standardach, jeśli Aleksandar Vučić nadal realnie myśli o członkostwie w Unii Europejskiej. Fakty są jednak takie, iż serbska armia jako pierwsza w Europie będzie wykorzystywała chińskie systemy przeciwlotnicze. Podobna sytuacja miała miejsce w 2020 r., kiedy to po dostawie chińskich dronów Chengdu Pterodactyl-1 (Wing Loong), Serbia była pierwszym państwem w Europie, który miał do swojej dyspozycji chińskie drony bojowe.

Powyższe wydarzenia rodzą realne obawy co do intencji Belgradu. Agencja Associated Press przekazała informację, iż Serbia przeznaczą rocznie 1,4 mld EUR na zbrojenia i wojsko, często korzystając ze sprzętu pochodzącego z Rosji i Chin. Swoje obawy wyrazili już oficjalnie Prezydent Czarnogóry Milo Djukanović i Premier Kosowa Albin Kurti. Djukanović miał również powiedzieć, iż „Serbia kupuje broń od krajów, które wydają się być otwartymi wrogami Europy i NATO”. Biorąc pod uwagę powyższe, a także fakt, iż Serbia odmówiła przyłączenia się do sankcji UE wobec Rosji w związku z atakiem na Ukrainę, należy wnosić, iż Belgrad oddala się od UE a kroczący w stronę autorytaryzmu rząd Any Brnabić z Prezydentem Aleksandarem Vuciciem na czele coraz częściej będzie łączony z działaniami Moskwy i Pekinu. W tym kontekście należy zacytować wypowiedź Ding Yifana, analityka w Centrum Badań nad Rozwojem Rady Państwowej ChRL, który powiedział, iż „[nie spodziewa się] aby umowa zbrojeniowa jeszcze bardziej utrudniła stosunki chińsko-unijne i bez względu na wszystko UE będzie niezadowolona [z aktywności Chin]. I co z tego?”. Z drugiej strony powstaje zasadne pytanie, czy Unii Europejskiej w kluczowych dla regionu dekadach

potrzebny kolejny partner, który w spornych momentach będzie działać wspólnie z Pekinem i Moskwą?

Ze względu na oficjalną doktrynę serbskiej polityki zagranicznej opartej na tzw. „czterech filarach” wprowadzonej przez ówczesnego prezydenta Borisa Tadića w 2009 r., Serbia w ramach tejże wielowektorowej polityki stara się utrzymać dyplomatyczny balans pomiędzy Chinami, Rosją, Stanami Zjednoczonymi oraz Unią Europejską. Pytanie, czy w obliczu zaostrej się antagonizmów pomiędzy Wschodem a Zachodem, polityka ta będzie do utrzymania? Kurs polityki prowadzonej przez Aleksandra Vučića cieszącego się po kwietniowych wyborach wyjątkowo wysokim mandatem społecznym doprowadził do sytuacji, w której po raz pierwszy w historii w badaniach Ipsos, większość serbskiego społeczeństwa jest przeciwna włączeniu Serbii w struktury UE. Za włączeniem Serbii do UE opowiada się 35% ankietowanych, natomiast 44% jest przeciwnych członkostwu. Aleksandar Vučić po publikacji powyższych wyników powiedział, iż „są one podobne do nastrojów rządzącej Serbskiej Partii Postępowej. Z drugiej strony powiedział, iż Serbia „ma swoje miejsce w UE, niemniej [Serbia] powinna zachować niezależność w podejmowaniu decyzji, przynajmniej do momentu, w którym [ten kraj] nie stanie się jej członkiem”. Wygląda na to, iż Vučić nadal próbuje „grać na czas” w kwestii decyzji podejmowanych przez Belgrad, a odnoszących się do inwazji rosyjskiej na Ukrainie. Dwutorowość podejścia serbskich elit względem UE można z powodzeniem ekstrapolować na stosunek Belgradu do Moskwy a także Waszyngtonu. W tym względzie należy podkreślić, iż na przestrzeni ostatnich miesięcy Serbia głosowała za przyjęciem trzech rezolucji ONZ potępiających rosyjską agresję na Ukrainę, ale nie przyłączyła się do międzynarodowych sankcji wobec Moskwy. Podobnie można interpretować podejście rządu w Belgradzie w kwestii stosunków z USA, gdyż m.in. po ustaleniach związanych z tzw. „Porozumieniem Waszyngtońskim” z września 2020, można było odnieść wrażenie, iż Serbia odejdzie ze współpracy z Huawei w kwestii sieci 5G. Niecałe dwa tygodnie po trójstronnym spotkaniu Vučić-Hoti-Trump, Serbia dopuściła do otwarcia w Centrum Innowacji i Rozwoju firmy Huawei w stolicy, co według tamtejszego rządu nie pogwałciło ustaleń zawartych w Waszyngtonie. Wyjątkiem w tym względzie wydaje się polityka Belgradu w stosunku do Pekinu. Na ten moment jest ona bezkompromisowa i to „chiński filar” jawi się jako najsilniejszy w kontekście kreowania serbskiej polityki wielowektorowej.



**OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH**
Uniwersytet Łódzki

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

